

Film over de introductie van het Dura-Coignetsysteem tot duurzaam slopen

Terug naar de fabriek

Vooraf in de jaren zestig zijn met het industriële bouwsysteem Dura-Coignet tienduizenden woningen gebouwd. Deze oude tijden herleven in de documentaire die in de maak is over de fabriek waarin tussen 1960 en 1973 aan de lopende band prefab betonelementen zijn vervaardigd.

De Dura-Coignetfabriek stond aan de Rotterdamse Eemhaven, vlak bij Heijplaat. Het terrein waar afgelopen zomer vanwege het jaar van de Architectuur zo'n twintig folies waren te bewonderen; een soort luchtkastelen, originele architectonische experimenten.

Het object van architectenbureau Tussen Ruimte bestond onder andere uit een prefab gevelelement en balkonhekken afkomstig van een Dura-Coignetflat uit Spijkenisse. "Deze zou worden gesloopt, en het is tenslotte een demontabel systeem", vertelt Lidewij Tummers van Tussen Ruimte. Het bureau, dat voorstander is van meer hergebruik, bracht één betonelement terug naar de fabriek, terug naar

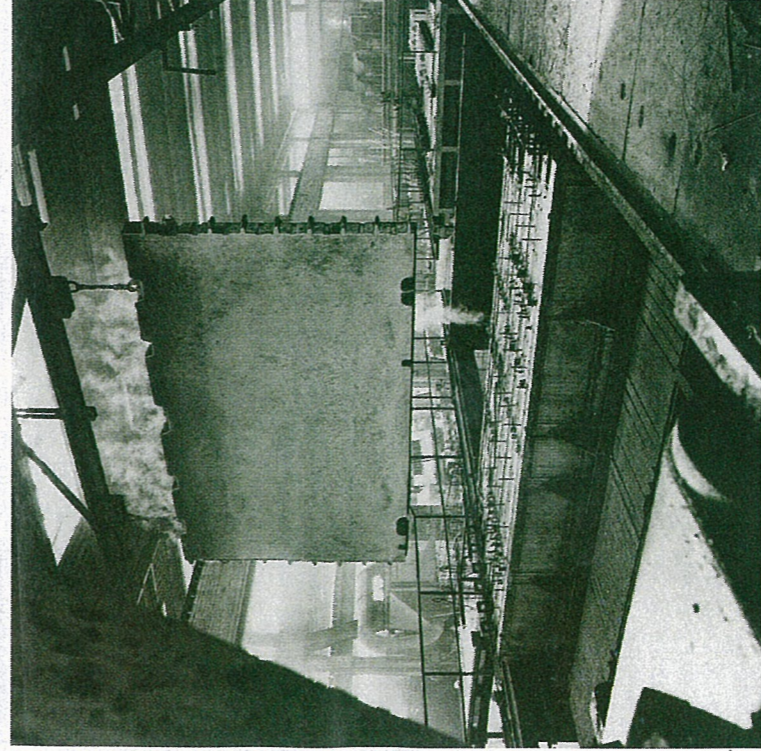
de plek van herkomst: Eemhaven, Heijplaat.

En van het een kwam het ander. Tussen Ruimte stuitte tijdens onderzoek op vrijwel onbekend historisch materiaal, ontdekte de bedrijfsfilm *Alle vogels hebben nesten* uit 1963 van Louis van Gasteren over de Dura-Coignetfabriek, maar ook dat het bijzondere verhaal van de systeembouw niet of nauwelijks is gedocumenteerd.

"We ontdekten een stukje Rotterdamse woongeschiedenis dat in heel rap tempo aan het verdwijnen is. Niet alleen verdwijnen nu veel van deze portiekflats, maar wil je nog mensen spreken die zelf hun verhaal kunnen vertellen, dan moet je dat nú doen," verklaart Tummers het waarom van de film. De documentaire draait om aanne-

mer Job Dura (1904-1975) en architect Ernest Groosman (1917-1999); hun idealen en intenties. Beiden wilden wat doen aan de ernstige woningnood uit die tijd. Hoe kunnen we zo snel mogelijk zoveel mogelijk woningen bouwen, was de vraag. Samen pasten ze het Coignetsysteem aan aan de Nederlandse regelgeving. Coignet was een Franse fabriek waar complete woonflats in prefab onderdelen werden geproduceerd. Groosman, later een van de productiefste architecten van de Wederopbouw, zorgde voor de werkstroom door zijn contacten met de gemeenten en het Rijk; Dura nam het fabriekssysteem over en vestigde een nieuwe fabriek op Heijplaat. Samen introduceerden zij dit nieuwe bouwen Nederland.

De film vertelt over cultuurgeschiedenis, het Nieuwe Wonen, de bouwtechniek, de rol van het bouwbedrijf en de architect bij de introductie van het systeem, de standaardisatie en de invloed op de regelgeving. Zo is de landelijke norm voor plafondhoogte aangepast aan het vervoer van prefab delen door viaducten en tunnels. Welke invloed had de productiewijze op het eindproduct, de woning, zoals de maatvoering, aansluitdetails, wapening en gevelopeningen? Archiefbeelden uit de bedrijfsfilm van Louis van Gasteren geven een beeld van de werkvloer. Deze worden ingekleurd door vragen aan Job Dura. Waarom stond de fabriek bijvoorbeeld op Heijplaat? Hoe werd er gewerkt? Hoe verliep het transport van de elementen in de regio? Waar kwamen de grondstoffen vandaan? De zoon van Groosman vertelt hoe het bureau rondom de serieproductie was georganiseerd.

Interieur van de Dura-Coignetfabriek, begin jaren zestig.

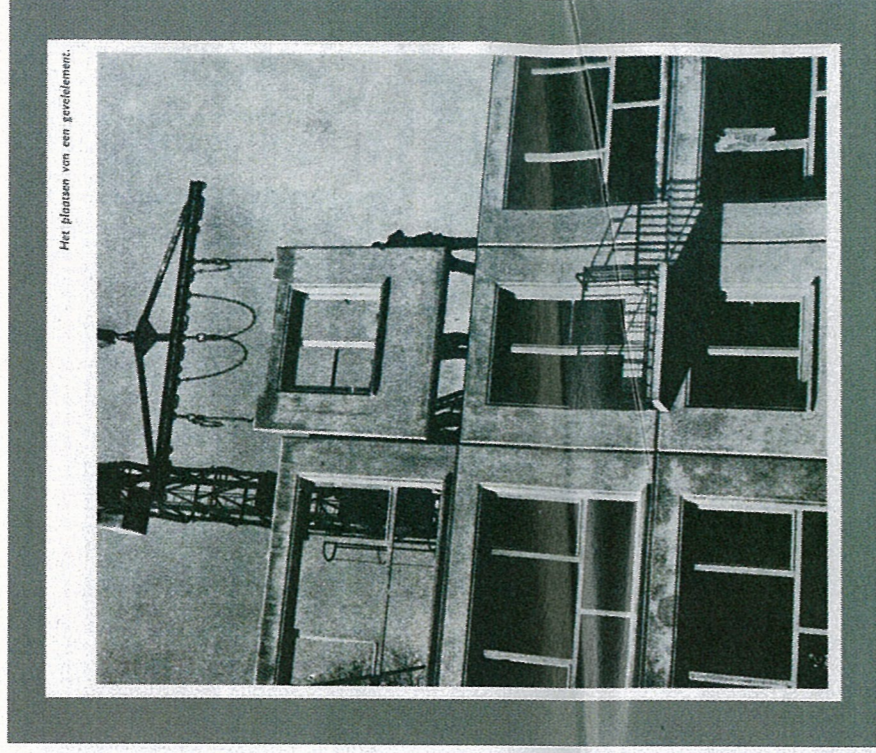
Demontage in plaats van sloop

Door mee te werken aan de documentaire heeft Dura een andere, positievere blik gekregen op de geschiedenis van het eigen bedrijf.

Lidewij Tummers: "Door de herstructurering staan dit soort portiekflats negatief in de aandacht. Er wordt zo veel van hetzelfde, lelijke kolossen. Maar er is een andere kant van het verhaal. De flats hebben enorm bijgedragen aan het oplossen van de woningnood en ze zijn van goede kwaliteit. Nog steeds hoor je dat de woningen na cascorenovatie, af-toppen, optoppen of samenvoegen nog heel goed voldoen. En voor die tijd waren ze helemaal modern, met

ingebouwde badkamer en keuken. Over alles was nagedacht; over lichtinval, ventilatie en de plek van de balkons."

De film gaat daarom ook over de toekomst. Tummers ziet veel mogelijkheden voor demontage, hergebruik en doorontwikkeling. "Nu wordt er opnieuw gebouwd met montage technieken, maar met de vorige generatie gebouwen kun je demontage demonstrenen. Je kunt er daarna erfscheidingen van maken, speelobjecten, van alles in de openbare ruimte, het materiaal is hartstikke slijtvast en dat bespaart tonnen afval. Met de folly op Heijplaat hebben we dat willen laten zien." (IP)

Het plaatsen van een gevelelement.

Bron: Artikel 'Industriële bouw Dura-Coignet' door E.F. Groosman, Bouw, juni 1960

In de jaren zestig zijn in de regio Rijnmond honderden woningen met het Dura-Coignetsysteem gebouwd.

De inmiddels 85-jarige Van Gasteren kijkt terug op zijn bedrijfsfilm en vertelt over zijn bewondering voor de ingenieurs in de tekenerkamer en hun bijdrage aan de vernieuwing in de bouw. Dat heeft de cineast destijds geïnspireerd tot het maken van deze film.

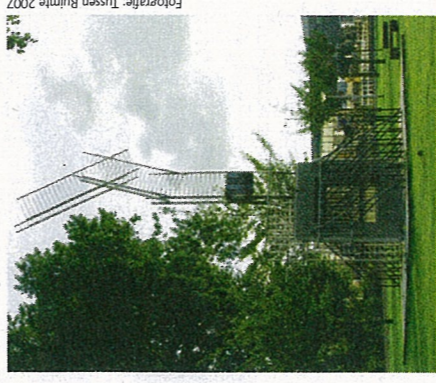
"Vooral de samenwerking tussen aannemer en architect is opmerkelijk", vindt Tummers. "Daar kunnen we nog heel wat van leren. Zij stonden voor een enorme maatschappelijke opgave: de woningnood. In plaats van tegenover elkaar te staan, hebben ze gezegd: 'Wij gaan dat samen oplossen', en dat hebben ze ook concreet gedaan." (IP)

Speelobject van betonelementen in de openbare ruimte (nog in ontwerpfase).

Première in Rotterdam

De documentaire *Bouwsysteem Dura-Coignet: terug naar de fabriek* gaat in première op 10e Internationale DOCOMO Conferentie, die van 13 tot en met 20 september 2008 in de Van Nellefabriek te Rotterdam wordt gehouden. "Het thema is 'change' en de locatie is Rotterdam", zegt Lidewij Tummers van architectenbureau Tussen Ruimte. "Mooier kan het dus niet." Het Stimuleringsfonds voor de

Architectuur en de dienst Kunst & Cultuur van de gemeente Rotterdam hebben een financiële bijdrage geleverd voor de research- en opnamefase van de film. Dura Vermeer Rotterdam en MaasDelta Groep hebben bijgedragen aan het sloopexperiment van de folly. Voor de productiefase – de eindmontage, muziek, ondertiteling en het laten maken van een Engelse vertaling – zoekt Tussen Ruimte nog fondsen. (IP)

Fotografie: Tussen Ruimte 2007

Bouwelementen van een Dura-Coignetflat uit Spijkenisse kregen een tweede leven als 'Dura-Coignet Folly'.

